

Műemlék templom: a táblán átút a buszmegálló képe.

Hol is van Óföldséék? Akár szegény, akár nem, kinevezése pillanatában Búzás János se tudta, bár Vásárhelytől nem esik messze. Biciklire ült barátjával, úgy kerekedett ide 1959-ben. Jól megáztak, és az eső mindig sárral jár, a falu szélén mosták meg a biciklit, csak utána jelentkeztek szolgáltatással.

■ **Kinyílt fölöttetek az ég, vagy rátok borult inkább?**

– Nem egyformán, de mindketten a kinyílást éreztük. Amikor érettségi után ráfejttem a bizonyítványra másfél éves vasúti krampácsolást, és végül tanítóképzőbe jelentkezünk, mindjárt megmondták, tanyára vagy kicsi iskolára szá-

mithatunk csak. Barátom azonban már egy év múlva emelkedni kezdett politikai oldal-szelek szárnyán. Én maradtam tanító, és megmaradtam Óföldéakon.

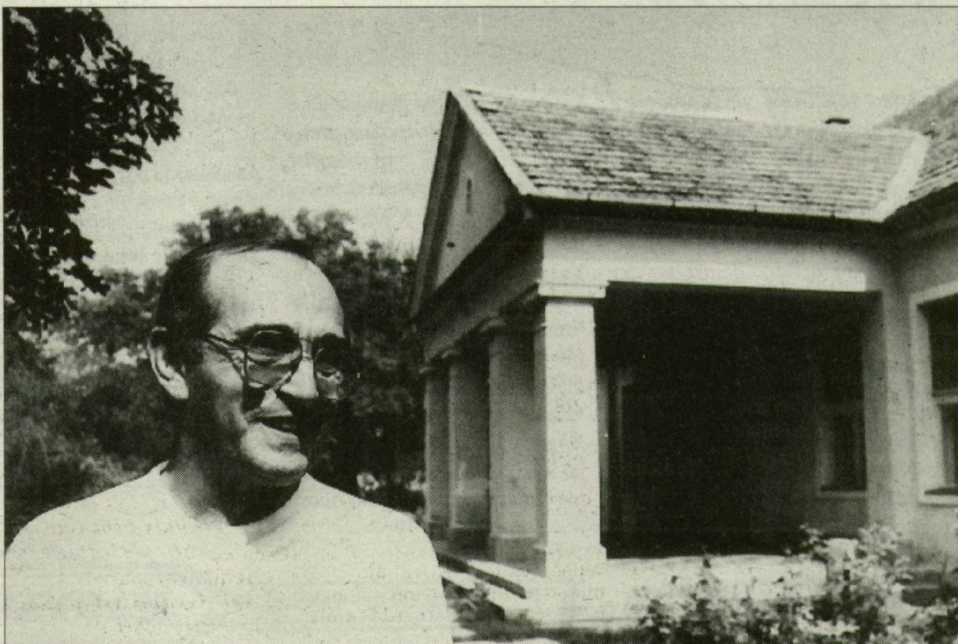
■ **A faluban érdeklődünk utána, és azt mondták, meglehet, már nem is laksz kint. Az évnitűn sem voltál ott.**

– Fájt volna a szívem, ha elmegyek. Hetenként legalább egyszer hazajártam eddig is Vásárhelyre, most megcsik, hogy a hét felét is otthon töltöm, de aztán mégis jövök haza.

■ **Hazuról, haza?**

– Akármilyen furcsán hangzik is, így van. Harmincöt

Másnak csöngetnek Óföldséakon

Búzás János tanító úr. (Fotók: Enyedi Zoltán)

éve ide köt, mondhatom tehát hazámnak ezt is.

■ **Tanító vagy, bár a telefonkönyv tanárnak tr.**

– Pedig nem nagyozok, elhiheted. Vannak, akik valóban kicsinek érzik a tanítóságot, szívesebben mondják pedagógusnak magukat, mert abba minden belefér, én azonban büszkén vállalom. A nyiladozó értelmű gyereket elindítani a tudás útján, legalább akkora feladat, mint betetőzni ezt a munkát. Egy ideig azonban tanítottam felső tagozatban is, és ott a tanár bácsi járja, elkezdte engem is így szólítani. Nem tudom, melyik ördög műve, de a rossz nagyon sokszor agyonveri a jót, így maradhat-

tam tanár. Tanítványaim helyett kell bocsánatot kérnem érte.

■ **Mi volt, és mi lett Óföldséék a harmincöt év alatt?**

– Ha győződ, írhatod: 137 tanuló volt akkor, most 13 van. Igaz, legalább húsz fős bejár Földéákra, de akkor is százon fölül van a különbség. Gencshátról akkor két teherautó hordta be a gyerekeket. A faluban 937 ember élt, amikor ide jöttünk, most – a legutóbbi népszámlálás adatait tudom mondani – 537 lakik itt, de ebből benne van az a százton fölül is, aki a szociális otthon lakója.

■ **Ez tehát csupa hanyatlás.**

– Időközben a falu minden utcája aszfaltos lett, nem kell

tehát sárba lépnie annak, aki nem akar. Vezetékes gáz van, vezetékes víz van, és telefonból is nyolcvanhat csörög, ha hívják. A crossbart ugyan minden év végéig ígérnek, de még nem ért ide.

■ **Jól tudom? A művelődési háznak is igazgatója voltál.**

– Huszonkét évig, 1990-ig. Itt a legnagyobb hanyatlás: kocsmá lett belőle. A hivatalos megfogalmazás szerint nincsen igény a kultúrára.

■ **Régen azt mondtuk, ott kezdődik a népművelés, hogy fölkelte az igényeket.**

– Most a befejezés lett: nincsen rá igény. Színjátszó csoportunk volt, irodalmi színpadunk és kézimunka szakkö-

rünk. Az irodalmi színpadunk olyan fényes sikerekkel büszkélkedhetett, hogy odafigyelt ránk az egész megye. A mostani polgármester az egyik legjobb irodalmiszínpados volt. Radnóti egyik versét adta elő hatalmas sikerrel. Nem győztem a szellemi vetélkedők kérdéseit összeállítani. Valósággal követelték a vetélkedőket. Mindezek helyett lett a kocsmá.

■ **Némely értelmiségi panasza: kicsi a falu, mindent tud, és mindenbe beleszól.**

– Semmit nem vett el tőlem, amit sajnálnom illene. Hetenként jártunk be a szegedi színházba! Azt adta, azt engedte csinálnom, amit mindig szerettem. És mindig volt segítóm hozzá.

■ **Hallottam, hívogattak Szegedre is.**

– Két helyre is, de nem bántam meg, hogy maradtam. Itt se fizettek agyon, de bent még kevesebb lett volna a fizetésem, és az albertletet is állnom kellett volna, mert lakásra nem volt kilátás. A gyerekek kárpótolnak mindenért. És a kollégáim. Amikor például egész napos iskola lettünk, alig volt olyan nap, amikor nem jöttek kíváncsi vendégek. Aztán végül csak ketten maradtunk a „tantestület”. Amikor például Janecskó Pálnéknak eltört a lába, és nem jöhetett tanítani, a férjével üzent, melyik osztály menjen a lakására. Otthon tartotta meg az órákat, hogy kevesebb teher háruljon rám.

Elindultunk a faluba, hogy a nevezetesebb helyeken fényképezzük le. Legjobban az iskola előtt tiltakozott.

– Ha lehet, itt ne! Először fordul elő, hogy nem nekem szól a csönög.

Hogy ne lássa a kicsi falu népe, mennyire tud elérkezni.

(Bocsánat érte: csellel mégis lefényképezte kollégám ott is.)

Horváth Dezső

■ Dr. Csirik Jánost, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium felsőoktatásért felelős új helyettes államtitkárát Szegeden nem kell bemutatni. A József Attília Tudományegyetem volt rektora alig több mint egy hete foglalta el nem kevés munkával járó új tisztségét, de azért arra időt szakított, hogy a hét végén hazajöjjön a JATE tanérvnyitójára.

A helyettes államtitkár lapunknak adott interjúját azzal kezdte, hogy számban vette az elkövetkezendő feladatait és elismerte: nem a legszerencsésebb gazdasági környezetben vette át azt a tisztséget, amelytől a felsőoktatás érdekében képviselést várják a kormányzati munkában.

– Hogy melyek a legfontosabb feladatok, az eddig is világos volt, hiszen a felsőoktatási fejlesztési koncepció, a fejlesztési törvény már korábban is a legfontosabb feladatok közé tartozott. Ugyanígy a normatív finanszírozás bevezetése felé való elmozdulás és a felsőoktatási törvény bizonyos szükséges módosítása is. A fejlesztési törvényt egyébként az év végéig kell elkészíteni. Ez a munka a korábbi, 2000-ig szóló felsőoktatás-fejlesztési tanulmányon nyugszik: a rektori konferencia, a főigazgatói konferencia, tárcaközi bizottságok végezték, tehát kiindulási alapanyag nagy mennyiségben áll rendelkezésre. Most olyan munkafázisnak kell következnie, amelynek végén egységes koncepció születik.

■ **Az előző kormány alatt a felsőoktatási fejlesztésekre egyszeri támogatásként szóba került egy nagyobb összeg, 60-70 milliárd forint is. Mi lesz ezzel a pénzzel?**

– Úgy tudom, ilyen határozott ígéret az előző kormány

Az egyetemi fejlesztések elkerülhetetlenek – állítja dr. Csirik János, a felsőoktatás új helyettes államtitkára

részéről nem hangzott el, legalábbis leírt formában nem szerepel. A tárcaközi vegyesbizottság tagjai tették a javaslatot – köztük pénzügyminisztériumi és más kormányképvisező is voltak. A szám tehát tanulmányokban szerepelt, de semmiféle kormányzati garancia nem volt rá. Én elkerülhetetlennek tartom a fejlesztéseket és most számok nélkül beszélek egyelőre azt remélem, hogy pótlólagos források rendelkezésre fognak állni hozzá.

■ **Optimista abban, hogy ez a közeljövőben megtörténhet?**

– Abban vagyok optimista, hogy elkezdődhet.

■ **Azért kérdem, hogy optimista-e, mert még a fejlesztési-kutatási alap, az OTKA költségvetési beolvasztásának tervéről is hallani.**

– Ilyen fölvetésekről én is hallottam, de ez csak egy olyan általános stratégia része lenne, amelyben a Pénzügyminisztérium jobban szeretné áttekinteni az alapok és a különböző kutatási-fejlesztési támogatások célszerűségét, illetve párhuzamosságát. Én azt remélem, hogy az OTKA-t semmiféle veszély nem fogja fenyegetni.

■ **Az utóbbi években az oktatásban dolgozóknak az volt a panasza, hogy a pénzügyi tárca a kultusz-tárca ellenében mindig kerestülvítte az akaratát. Nem tart ettől?**

– Kétségtelen, hogy a költségvetési tárgyalásoknál a

Pénzügyminisztérium van a legerősebb helyzetben, de azt hiszem, hogy ezt nehezen is lehetne kifogásolni. Remélem, hogy a tárca és a felsőoktatás nagyon pontosan fel tudja sorakoztatni azokat az érveket, amelyekkel a pénzügyi szakembereket is meg tudja győzni a terület kiemelt kezeléséről és az így felhalmozható szellemi tőke hosszú távú fontosságáról.

■ **Ön rektorként tapasztalhatta, mennyire rendezetlen az egyetemi oktatás belső jogi helyzete. Várható-e ennek tisztázása a közeljövőben?**

– Azt remélem, hogy a felsőoktatási törvény feltétlen szükséges módosításai közé be fog kerülni az is, hogy az egyetemek részére tisztább jogi helyzetet kell teremteni. Ez nagyon sokoldalúan megfogalmazott igény.

■ **Legtöbbször az ügynevezett elnöki rendszerről hallani. Támogatni fogja ezt a formát?**

– Az elnöki rendszer egészen biztosan egy lehetséges működési forma, de azt hiszem, hogy az egyetemek potenciális helyein különböző működési formák fognak érvényesülni, főképpen az átmeneti időszakban. A kritikus pontnak azt tartom, hogy az egyetemes részvevő intézmények a saját autonómiájukból mekkora arányt hajlandók az egyetem részére átadni. A jövőbeni módosítás legfontosabb elemének is annak kell lennie, hogy – attól függően, mennyi autonómia kerül át a

nagy-universitashoz – különböző módok létezzenek. Ahol pedig hajlandóság van arra, hogy az intézmények az autonómiáikról lemondjanak, ott ténylegesen lehetőség legyen egy új egyetem kialakítására.

■ **A fejlesztési koncepció várhatólag az egyetemes egyesületeket részesíti majd előnyben a finanszírozásnál. Előfordulhat, hogy a tagintézmények ne tudjanak megegyezni a támogatás felosztásáról?**

– Akik nem tudnak megegyezni, rosszabb helyzetbe fognak kerülni.

■ **Sok helyütt a főiskolák panaszkodnak, hogy „elfuserált egyetemeknek” nézik őket. Hol látja az ő helyüket az egyetemeken belül?**

– A főiskolákat több részre osztanám. A tanárképző főiskolák kétségtelenül nem pontosan definiált helyzetben vannak, hiszen az egységes tanárképzésről szóló elképzelések már hosszú ideje terjengenek, de döntés még nem született. Ezért bizonyosfajta létbizonytalanságuk is érhető. Nyilván a helyük attól fog függeni, hogy az egységes tanárképzésre vonatkozó döntés mikor és milyen meggeredéssel születik meg. A többi típusú főiskolánál egy kicsivel egyszerűbb a helyzet, hiszen náluk az egyetemmel való csatlakozás egyértelműen több előnnyel jár, mint a távolmaradás. Erre jó példák vannak. Pécsen például a Pollack Mi-

hály Főiskola már kérte csatlakozását a JPTE-hez és Debrecenben is az Ybl Miklós Főiskola ottani kihelyezett tagozata ugyanezt megette a KLTE vonatkozásában.

■ **A 2000-ig szóló fejlesztési tanulmány egyik fő eleme a hallgatói létszám növelése. Megvalósul-e, ami a tanulmányban szerepel?**

– A létszámemelkedés nagyon dinamikusnak kezdődött a fejlesztési törvényről függetlenül, illetve azzal párhuzamosan is. Az elmúlt három évben a hallgatói létszám több mint egyharmaddal növekedett, elsősorban az alsóbb évfolyamokon. Ha ez tovább így halad, akkor a további egyharmados növekedés már a mostani elsős hallgatói létszámban is benne van, ami majdnem azt jelenti, hogy a tanulmányban leírt növekedés meg fog valósulni. Ha a feltételek hogyan teremthetők meg, az nyilván egy másik kérdés.

■ **Ön szerint befolyásolja-e majd a növekedést a tandíj bevezetése?**

– Ahhoz, hogy a tandíj 1995 szeptember elsején bevezetődjön, a következő két-három hónapban le kell zárni az idevágó tárgyalásokat. Ha ezalatt nem sikerül döntésre jutni, az azt is jelentheti, hogy 95-re nem lesz tandíj. A bevezetés kritikus része egy több lábbon álló kompenzációs rendszer kidolgozása: nagyon határozott véleményem, hogy a tandíj miatt senkinek sem szabad kimaradnia a felsőoktatásból. A tandíj

semmiképpen nem lehet a felsőoktatási növekedés akadálya.

■ **Sokan várják már azt az időt, amikor nem kell majd felvételi vizsgát tenni az egyetemre. Mi az a gátja jelenleg ennek?**

– A gát a megfelelő kapacitás hiánya. A felsőoktatás nem tudna pillanatnyilag annyira hallgatóval érdemben foglalkozni, amennyi jelentkező van. A kiélezett helyzethez hozzájárul a demográfiai hullám is. Tavaly és idén a 18-19 éves korosztály aránya a legmagasabb volt az előző 20 évhez képest. Ez a korosztály a következő négy-öt évben mintegy harmadával csökken, tehát a mostani 180-190 ezer potenciális felvételizőből négy-öt év múlva 130-140 ezer lehet. Ez természetesen az egész létszámot érinti s nem az érettségizetteket, de az ő arányuk is majdnem ilyen ütemben csökken. Idén rekordlétszámban 83-84 ezren jelentkeztek, és ezeknek csak mintegy fele volt olyan, aki idén érettségizett. A többiek az előző évekből áthúzódként jelentkezők voltak. Az idei felvettek száma 32 ezer körül van, tehát az áthúzódként jelentkezők száma még növekedni fog. A kérdés az, hogy ezt az áthúzódként hatást hogyan lehet majd feldolgozni, ami természetesen szakonként változó lehet.

■ **Ön hosszú szegedi éve után vállalt kormányzati tisztséget. Kikerülhetetlen a kérdés: számíthat-e valamilyen előnyre egykori munkahelye?**

– Csak azt tudom válaszolni, amit ezzel kapcsolatban eddig is nyilatkoztam. Nem leszek rossz hagyományok folytatója.

Panek József